

**Iwona M. Marcysiak, Stanisław
Siek, Emilia Malinowska**

**Obciążenie stresem i poziom lęku
młodzieży niepełnosprawnej z
dysfunkcją narządu ruchu uczącej się
w szkole średniej**

Studia Philosophiae Christianae 33/2, 156-159

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i artykuły publikowane w różnych językach, wreszcie autorytet jakim się cieszy filozof z Oxfordu w środowiskach filozoficznych. Bo jeśli nawet Kołakowski „nie ma” żadnej filozofii, to przecież zajmuje się nią i twórczo interpretuje). Jego spojrzenie jest spojrzeniem sceptyzującym, sprzeciwiającym się jednak naciskowi postmodernizmu i filozoficznej dekadencji. Z troską stawia pytania najdonioślejsze i chce, by one trwały – obawiając się, że ich unieważnienie unieważni jednocześnie wszystko to, co dotychczas było dla człowieka istotne.

Kołakowski jest nam zatem potrzebny. Także dlatego, że ważnym momentem filozofii uprawianej przez niego jest nastawienie polemiczne. Filozof nie tylko polemizuje z opcjami filozoficznymi czy z poszczególnymi myślicielami, ale ponadto prowokuje do dyskusji – i to mu się udaje. Jest to godne podkreślenia w czasie, gdy do naszych rąk trafiają obszerne tomy wypełnione rozwlekłymi i nużącymi analizami, zdolne zainteresować tylko wąskie grono wyspecjalizowanych znawców, bądź też – *a rebours* – drukuje się książki i artykuły filozoficzne w stylu iście dziennikarskim, powierzchownie a nieprecyzyjnie dotykające tematów skądinąd doniosłych. Kołakowski łączy więźność wypowiedzi z wielką precyzją sformułowań. W ten sposób dociera nie wyłącznie do fachowców, ale też do szerszego kręgu zainteresowanych i poszukujących odpowiedzi na pytania najważniejsze. Problem Absolutu bowiem żadną miarą nie jest li tylko problemem teoretycznym, lecz także praktycznym i życiowym, wyjątkowo mocno związany z egzystencją każdej jednostki ludzkiej.

IWONA M. MARCYSIAK, STANISŁAW SIEK, EMILIA MALINOWSKA

OBCIĄŻENIE STRESEM I POZIOM LĘKU MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNEJ Z DYSFUNKCJĄ NARZĄDU RUCHU UCZĄCEJ SIĘ W SZKOLE ŚREDNIEJ

1. CEL PRACY, POSTAWIENIE ZAGADNIENIA

W ostatnich kilkunastu latach opublikowano w Polsce wiele prac eksperymentalnych dotyczących osobowości młodzieży niepełnosprawnej. Problematyką tą zajmowali się m.in. tacy autorzy jak: Wszyńska (1987), Arusztowicz (1984), Borzyszkowska (1983), Larkowa (1987), Siwek (1982), Kirenko (1985), Pichalski (1983), Gorczycka (1981), Bielecki (1990), Bidziński (1995).

W zasadzie wszystkie ważniejsze elementy struktury osobowości młodzieży niepełnosprawnej były przedmiotem badań. Stosunkowo najwięcej prac dotyczy obrazu siebie tej grupy młodzieży, jej poczucia bezpieczeństwa, postaw wobec różnych problemów, a także uzdolnień, aspiracji i oczekiwań.

Prawie wszyscy autorzy interpretując wyniki swoich badań wskazują, że młodzież niepełnosprawna poddawana jest silnym naciskom stresowym, ale jak dotąd nie opublikowano żadnych badań eksperymentalnych mierzących w sposób względnie obiektywny obciążenie stresowe różnych grup młodzieży niepełnosprawnej. Zagadnienie to podejmujemy w naszej pracy.

Jej celem jest próba oceny poczucia bezpieczeństwa i obciążenia stresem grupy 40 niepełnosprawnych dziewcząt uczących się w liceach.

Przedmiotem badań była ocena obciążenia stresem dokonana za pomocą metody Lindemanna i poziom lęku mierzony Kwestionariuszami Taylor i Spielberga.

2. MATERIAŁ, METODY, SPOSOB BADAN

Materiał badań stanowiła 40-osobowa grupa dziewcząt w wieku 17–18 lat z trwałym uszkodzeniem narządu ruchu. Były to uczennice III klas Liceum Ekonomicznego z Centrum Kształcenia Inwalidów w Konstancinie i Liceum Zawodowego (profil ekonomiczny) w Ośrodku Szkolno–Wychowawczym w Chylicach. Wszystkie dziewczęta mieszkały w internacie. Pochodziły z różnych środowisk i miejscowości z terenu całej Polski.

Grupę kontrolną (40 osób) stanowiły dziewczęta fizycznie i psychicznie zdrowe, uczennice III klasy jednego z Liceów Ekonomicznych z terenu Warszawy. Uczennice te, podobnie jak grupa eksperymentalna, pochodziły z różnych środowisk i miejsc zamieszkania z terenu całej Polski. Badania przeprowadzono w 1997 roku.

Poziom lęku mierzony był Kwestionariuszami Taylor i Spielbergera. Ponieważ metody te są powszechnie znane, nie podajemy charakterystyki wartości diagnostycznej, odsyłając do odnośnej literatury (Siek, 1983; Sosnowski, Wrześniewski, 1987).

Obciążenie stresem badaliśmy dwoma Kwestionariuszami Lindemanna. Jest to metoda opracowana przez znanego niemieckiego badacza stresu Lindemanna i opublikowana w jego książce pt. *Anti-Stress-Programm* w roku 1974. Są to dwa kwestionariusze: jeden liczący 36 stwierdzeń ocenia wrażliwość na sytuacje stresowe i drugi opisujący 16 określonych zachowań jakie mogą wystąpić w ciągu tygodnia u każdego przeciętnego człowieka. Stwierdzenia i opisy reakcji stresowych przetłumaczył Siek, a w 1996 roku dokonano oceny rzetelności tej metody w ramach prac na seminarium z psychologii osobowości. Rzetelność tych kwestionariuszy oceniana metodą dwukrotnego badania tej samej grupy osób w odstępie trzech tygodni wynosi dla I Kwestionariusza $r_{tt}=0,85$, dla II – $r_{tt}=0,87$, przy $N=50$ (maszynopis nie opublikowanej pracy, ATK, Warszawa, 1996).

3. ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ, WNIOSKI OGÓLNE, DYSKUSJA

Dane statystyczne wyników badań poziomu lęku i obciążenia stresem oraz obliczenie normalności rozkładów i istotności różnic między średnimi wynikami badań obu grup przedstawiają tabele 1, 2, 3, 4.

Metoda badawcza	$x_{\text{śr}}$	S_1	D_{max}	α
TAYLOR	48,175	19,001	0,827	0,947
STAI X-1	42,275	11,186	0,131	0,503
STAI X-2	45,825	11,502	0,116	0,658
Lindemann 1	27,450	7,936	0,117	0,642
Lindemann 2	18,400	14,259	0,175	0,171

$x_{\text{śr}}$ – średnia arytmetyczna

S – odchylenie standardowe

D_{max} – wartość testu Kołmogorowa

α – poziom istotności

Tabela nr 1: Wartości testu Kołmogorowa dla grupy eksperymentalnej – zgodność rozkładu poszczególnych zmiennych w próbie z teoretycznym rozkładem normalnym

Metoda badawcza	x_{gr2}	S_2	D_{max}	α
TAYLOR	44,725	17,642	0,080	0,960
STAI X-1	35,900	8,785	0,175	0,172
STAI X-2	43,275	8,385	0,110	0,724
Lindemann 1	25,575	10,117	0,119	0,683
Lindemann 2	15,000	10,051	0,183	0,139

x_{gr} – średnia arytmetyczna
 S – odchylenie standardowe
 D_{max} – wartość testu Kolmogorowa
 α – poziom istotności

Tabela nr 2: Wartości testu Kolmogorowa dla grupy kontrolnej – zgodność rozkładu poszczególnych zmiennych w próbie z teoretycznym rozkładem normalnym

Metoda badawcza	Grupa eksperymentalna N=40		Grupa kontrolna N=40		F	α
	x_{gr1}	S_1	x_{gr2}	S_2		
TAYLOR	48,175	19,001	44,725	17,642	1,160	0,645
STAI X-1	42,275	11,186	35,900	8,785	1,622	0,136
STAI X-2	45,825	11,502	43,275	8,385	1,882	0,052
Lindemann 1	27,450	7,936	25,575	10,117	1,625	0,134
Lindemann 2	18,400	14,259	15,000	10,051	2,013	0,032

Tabela nr 3: Wartości testu Fishera – homogeniczność rozkładów poszczególnych cech w obu grupach

Metoda badawcza	Grupa eksperymentalna N=40		Grupa kontrolna N=40		t	α
	x_{gr1}	S_1	x_{gr2}	S_2		
TAYLOR	48,175	19,001	44,125	17,642	0,842	0,403
STAI X-1	42,275	11,184	35,900	8,785	2,835	0,006
STAI X-2	45,825	11,503	43,275	8,385	1,133	0,261
Lindemann 1	27,450	7,936	25,575	10,117	0,923	0,359
Lindemann 2	18,400	14,259	15,000	10,051	1,233	0,222

Tabela nr 4: Wartości testu Studenta – istotność różnic pomiędzy grupą eksperymentalną a grupą kontrolną

Z danych zawartych w tabeli nr 4 wynika, że obydwie grupy dziewcząt uczących się w liceum, to jest: grupa dziewcząt niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu i grupa kontrolna różnią się jedynie nasileniem lęku bliżej nieokreślonego (skala X-1). Wyższy poziom lęku ujawniają uczennice niepełnosprawne. Natomiast obciążenie

stresem jest w obydwu grupach takie samo. Brak jest istotnych statystycznie różnic w pomiarach tych zmiennych w obu grupach.

Wyniki naszych badań są w pewnej opozycji do opublikowanych dotąd polskich badań dotyczących poczucia bezpieczeństwa młodzieży niepełnosprawnej. Różycka np. stwierdza, że osoby niepełnosprawne ujawniają wyższy poziom niepokoju niż osoby zdrowe fizycznie (Różycka, 1994, s.87). Podobny wniosek wyprowadza ze swoich badań Bielecki (Bielecki, 1990, s.110).

Wyniki naszych badań można tłumaczyć kilkoma czynnikami:

1. Zmienia się atmosfera wokół osób niepełnosprawnych. Są one w ostatnich latach bardziej przez społeczeństwo akceptowane, odczuwają w swoim funkcjonowaniu mniej barier fizycznych i psychicznych, stąd może przeżywają mniej stresów.
2. Badana grupa dziewcząt niepełnosprawnych funkcjonuje w specjalnych warunkach. Mieszka w internatach, uczy się w Centrum Rehabilitacji w Konstancinie i w Chylicach. W warunkach tych mniej się odczuwa naciski stresów codziennego życia.

Naszym zdaniem należy badać obciążenia stresowe i poczucie bezpieczeństwa młodzieży niepełnosprawnej w różnych grupach, takich, w których młodzież uczy się w normalnych szkołach i mieszka z rodzicami, takich, w których uczęszcza do szkół zintegrowanych i takich, które studiują lub pracują zawodowo. Wtedy obraz poczucia bezpieczeństwa młodzieży niepełnosprawnej i jej obciążenie stresem będzie prawdopodobnie zróżnicowane.

BIBLIOGRAFIA

- Arusztowicz B.: *Obraz i ocena własnej osoby u starszych dzieci z dysfunkcją narządu ruchu*, Zag. Wych. Zdr. Psych., 1984, nr 4, 86–92.
- Bidziński K.: *System wartości młodzieży z dysfunkcją narządu ruchu i młodzieży sprawnej ruchowo*, Psych. Wych., 1995, nr 5, 430–439.
- Bielecki J.: *Osobowość młodzieży niepełnosprawnej z zaburzeniami wzroku, słuchu, ruchu i mowy*, Pallotinum, Warszawa 1990.
- Borzyszkowska H.: *Dziecko niepełnosprawne w rodzinie i w społeczeństwie*, Zag. Wych. Zdr. Psych., 1983, nr 1, 12–20.
- Gorczycka E.: *Przystosowanie młodzieży ze schorzeniami narządu ruchu do życia społecznego*, PZWL, Warszawa, 1981.
- Kirenko J.: *Proces aktualizacji siebie u młodzieży z paraplegią*, Zag. Wych. Zdr. Psych., 1985, nr 5–6, 101–109.
- Larkowa H.: *Człowiek niepełnosprawny. Problemy psychologiczne*, PWN, Warszawa, 1987.
- Lazarus R.: *Paradygmat stresu i radzenia sobie*, tł. B. Łapiński, Nowiny Psych., 1986, nr 3, 2–39.
- Pichalski R.: *Cele i apiracje młodych ludzi niepełnosprawnych*, Wyd. Spółdzielcze, Warszawa, 1983.
- Różycka J.: *Uprawianie sportu a stosunek do świata i własnego kalectwa u inwalidów z uszkodzonym narządem ruchu*, Zag. Wych. Zdr. Psych., 1984, nr 5–6, 85–88.
- Siek S.: *Wybrane metody badania osobowości*, ATK, Warszawa, 1983.
- Sosnowski T., Wrześniewski K.: *Inwentarz Stanu i Cechy Lęku. Polska adaptacja STAI*, PTP, Warszawa, 1987.
- Wyszyńska A. (red.): *Psychologia defektologiczna*, PWN, Warszawa, 1987.